

El terriser

La terrisseria és l'art de fabricar atuells de fang. Aquest es treballa en un torn fins donar-li la forma desitjada; els objectes així fabricats s'exposen després a la intempèrie per a que l'aire i el sol els assequen i, finalment, s'introdueixen en forns especials on es couen.

Després de la conquesta cristiana, la indústria de la terrisseria local gaudí de tal importància que es concediren cartes de privilegi als pobles i ravals dedicats a aquest ofici. Ja al segle XVIII, diverses localitats -totes elles amb una vella tradició terrisaire-, sobreïxen per la seua producció d'olles, cànTERS, gerres i altres atifells dedicats a l'ús domèstic i al transport:

Traiguera, on s'elaboren preferentment cànTERS, marraixons i cadufs, amb una ceràmica que es caracteritza per una decoració de ditades fetes amb òxid de manganès, i les anomenades ratetes, realitzades a pinzell;

Betxí, que fabricava pisa envernissada en groc i negre: la Vall d'Uixó, amb olles i cassoles rogenques i envernissades;

Sogorb, el tret distintiu de la qual era l'envernissat verdós de les seues peces, botiges, cànTERS preferentment; Alaquàs, que feia atifells diversos de color blanc terrós, en especial botiges, cànTERS i gerres;

Castelló de les Gerres, on, com el seu nom indica es fabricaven gerres grans per a la conservació de vi i oli, les primeres de les quals arribaven a tindre més de cent cànTERS especials on s'envasava l'arrop de Benigànim.

Altres localitats citades també per CAVANILLES i importants per la seua terrissa ordinària són Canals, Lliria, el Ràfol, Biar i Altea.

Menció especial mereix l'obra de Paterna i Manisses. Paterna fou un important centre terrisser abans i després de la conquesta, on es mantingueren nombrosos obradors regentats per musulmans, i tingué la seua època d'esplendor als segles XIII i XIV.

Les seues peces es caracteritzaven per una peculiar decoració amb verd i morat: llur tècnica de fabricació tenia com a base un fang fet de terra del pla de Quart, la greda o terra de càner, i el tarquim del riu. La peça, tornejada i seca, era sotmesa a una primera cocció, l'escaldat, per a ser després decorada en els obradors, anomenats pintadors, i rebre finalment l'envernissat que vitrificava al forn. Els seus temes decoratius eren molt diversos: des dels geomètrics i cal·ligràfics de filiació àrab, fins a les figures animals i humanes.

La ceràmica de Manisses succeí en importància a la de Paterna, i ja al segle XIV adquirí un gran desenvolupament. La seua tècnica de fabricació és idèntica a la de Paterna excepte en la cocció, aquí es feia una tercera cuita: les peces envernissades passaven altra vegada per l'obrador on eren decorades amb una dissolució que li donava un característic reflex metàl·lic. De palesa importància, la ceràmica de Manisses fou objecte d'una activa exportació, i això des del segle XV, i també de nombroses imitacions.

Si el segle XVI suposa una etapa de brillant decadència de la terrissa de Manisses, al inicis del XVII, amb l'expulsió dels moriscs, es produeix un fort trastocament en tots els obradors de ceràmica del Regne, ja que molts dels expulsats eren terrisaries especialitzats.

Durant els segles XVII i XVIII, tant a Manisses com en altres centres, es dedica una especial atenció a la pintura de rajoles envernissades, amb les quals es formaven petits retaules esparsos pels carrers de pobles i ciutats, als calvaris, i que també decoraven els interiors d'esglésies i palaus. A les darreries d'aquell últim segle, Manisses comptava, segons CAVANILLES, amb 34 fàbriques que ocupaven a uns 130 veïns.

En l'actualitat, el nombre de centres productors de terrissa comuna ha disminuït considerablement i dels molts d'ells sols queda el testimoni de la seua antiga producció, com és el cas, per exemple, de la ceràmica d'Olocau. En altres localitats de vella tradició terrisaire sols queden oberts alguns petits obradors familiars, els quals han substituït sovint els antics motius i formes per altres que, als seus ulls, estan més en consonància amb els nous temps. Tanmateix, també comencen a observar-se les conseqüències del creixent interès per la ceràmica tradicional, que pot suposar el seu lent ressorgiment.

por Vicent Català
Restaurador de muebles
Tel: 679 851 122